

CREATIO CONTINUA VI

Znaki harmonii

Kraków 1-2 grudnia 2023

O naszym świecie myślimy dziś pod znakiem kryzysu, upadku i katastrofy. Załamanie klimatu, wojny i wewnętrzne konflikty zdają się być znakami "apokalipsy".

Chcemy zacząć inaczej. To znaczy: zacząć szukać *znaków harmonii*. Nie będziemy ograniczać poszukiwań do świata przyrody, rozumiejąc, że "nie mamy do czynienia z dwoma oddzielnymi kryzysami, jednym środowiskowym, a drugim społecznym, ale raczej z jednym złożonym kryzysem, który jest zarówno społeczny, jak i środowiskowy" (Laudato si', 139) i że "obecny kryzys ekologiczny jest jednym z znaków etycznego, kulturowego i duchowego kryzysu nowoczesności" (Laudato si', 119).

Szukając znaków harmonii – "łaski, która objawia się namacalnie" (Laudato si', 236) - przejdziemy przez różne obszary relacji człowieka z innymi, z naturą i z Bogiem. I przez nauki i praktyki oświecające te sfery: ekonomię, (geo)politykę, a w końcu: duchowość i teologię.

Uważnie przyjrzymy się nie tylko idei harmonii, ale także na idei znaku. Znak, stojący w centrum chrześcijańskiego paradoksu - wskazujący na zewnątrz, a jednocześnie przyciągający naszą uwagę może pomóc nam ocalić ideę harmonijnego uporządkowania duszy i wspólnoty politycznej przed zbyt gładką, łatwą i łzawą harmonizacją. Uchronić nas od fałszywej harmonii, która zamienia Boga, duszę, wspólnotę i stworzenie, a nawet znak ukrzyżowania w obrazek, wyrzekając się skandalu cierpiącego człowieka, który "Nie miał wdzięku ani też blasku, aby na niego popatrzeć, ani wyglądu, by się nam podobał, jak ktoś, przed kim się twarze zakrywa*" (Iz 53, 2-3).

Wreszcie, chcemy spojrzeć na stworzenie na różnych poziomach i w różnych jego przejawach - naturalnym, politycznym, ekonomicznym - z punktu widzenia centralnego znaku "sakramentalnego". Znaku celebrującego "odpoczynek" wszystkich rzeczy, harmonię odnajdywaną nieustannie w "dniu Zmartwychwstania, nowego stworzenia, którego pierwocinami jest zmartwychwstałe człowieczeństwo Pana, zapowiedź ostatecznego przemienienia całej stworzonej rzeczywistości"; znaku, "niedoścignionego wyrazu, gdy sam Bóg stał się człowiekiem i dał siebie jako pokarm dla swoich stworzeń"; ostatecznego znaku "Pana [Który] w kulminacji tajemnicy Wcielenia postanowił dotrzeć do naszej intymnej głębi poprzez fragment materii". (Laudato si', 236)

DZIEŃ I (1 grudnia 2023 r.)

09:30 Otwarcie

Wykład inauguracyjny: Laudate Deum: O znakach harmonii

Siostra Helen Alford OP (online), Angelicum, Papieska Akademia Nauk Społecznych

I BOSKA HARMONIA?

Osoby Boskie są istniejącymi relacjami, a świat, stworzony według Boskiego modelu, jest siecią relacji. (...) każde stworzenie nosi w sobie specyficzną trynitarną strukturę, tak realną, że można by ją z łatwością kontemplować, gdyby tylko ludzkie spojrzenie nie było tak częściowe, ciemne i kruche.

Laudato si', 240, 239

We współczesnym myśleniu - którego encyklika "Laudato si'" jest najlepszym przykładem - następuje zwrot w kierunku rozumienia relacji jako konstytutywnych. Człowiek nigdy nie jest po prostu jednostką. Zawsze jest się już kimś: synem, ojcem, matką w ekosystemie opieki, uwagi i poświęcenia.

Czy tego rodzaju bardziej harmonijne - relacyjne i osobiste - myślenie może pomóc nam wyjść poza egocentryczną, a jednocześnie plemienną politykę tożsamości zarówno lewicy, jak i prawicy? I poza fałszywą alternatywę wiktyimizującej policji językowej vs. pustej samooceny wolności słowa, która nie ma nic wartościowego do powiedzenia?

W jaki sposób myślenie ekosystemowe może uniknąć niebezpieczeństwa zredukowania osoby do "minimalnego ja" jednorazowego użytku, poświęconego na ołtarzu większego dobra przetrwania i większej harmonii (algorytmicznie zarządzanej) całości? Jak myśleć o boskich, ludzkich i stworzonych relacjach i nie pozbywać się wyjątkowości "osoby" - wyjątkowości odkrytej w polemice na temat natury Trójcy Świętej?

10:00 Paweł Rojek, Uniwersytet Jagielloński

10:15 Philip Goodchild, Uniwersytet w Nottingham

10:30 Esmé Partridge, Uniwersytet w Cambridge

10:45 Adam Morton, Uniwersytet w Nottingham

11.00 Anna Wajda, UPJP II

11:15-11:55 Dyskusja panelowa

Prowadzenie: Marta Olesik, Polska Akademia Nauk

11:55-12:15 Przerwa kawowa

II CO SIĘ STAŁO Z NASZĄ SOLIDARNOŚCIĄ: CZY MOŻLIWA JEST HARMONIJNA POLITYKA?

Akwinata i Katolicka Nauka Społeczna (Quadregesimo Anno) zdefiniowali harmonię między grupami i instytucjami - tworząc w ten sposób mieszaną gospodarkę i politykę - cnotliwy ekosystem.

Relacyjna jakość podtrzymywania życia takiego ekosystemu została nazwana solidarnością.

Czy jest to w ogóle możliwe po tym, co zostało opisane jako porażka - a nawet samozagłada - największego ruchu pod tą nazwą?

Jak program "Solidarności" jako "samorządnej republiki" może być realizowany w czasach głębokiego kryzysu społecznego, ekologicznego i duchowego?

12:15 Andrzej Leder, Polska Akademia Nauk

12:30 Maurice Glasman, członek Izby Lordów

12:45 Jan Śpiewak, działacz społeczny

13:00 Ariadna Lewańska, École des hautes études en sciences sociales, Ośrodek Kultury Francuskiej
Uniwersytetu Warszawskiego

13:15-13:55 Panel dyskusyjny

Prowadzenie: Maria Libura, Polska Sieć Gospodarcza, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

13:55-14:15 Prezentacja programu Ciepły dom – ciepły kościół, Mariusz i Joanna Zatylni, Światowy
Ruch Katolików na rzecz Środowiska

14:15-15:15 Lunch

III GEOPOLITYKA: HARMONIE PRAWDZIWE I FAŁSZYWE

Opatrują ranę mojego ludu

jakby nie była poważna.

"Pokój, pokój", mówią,

gdy nie ma pokoju.

Jeremiasz, 6, 14

Rosyjska inwazja na Ukrainę na pełną skalę wstrząsnęła rzekomo harmonijnym komfortem bogatych zachodnich społeczeństw. Wiele grup interesów wzywa do jak najszybszego powrotu do normalności. Jednak rosyjska agresja finansowana z paliw kopalnych - podobnie jak załamanie klimatu uderzające w najbardziej wrażliwych - może być postrzegana jako odroczone splata za brak

równowagi i nieroztropność decydentów: za brak tego, co Grecy i Biblia nazywali isotēs - po prostu równowaga odcisnięta w samej strukturze rzeczywistości.

Jak przywrócić bardziej stabilną równowagę sił między elitami a ludem w społeczeństwach europejskich, między państwami członkowskimi UE i z otoczeniem Europy? Jak zbudować bardziej sprawiedliwą Unię ze wspólną polityką przemysłową zamiast nierównej konkurencji osłabiającej wspólny rynek? Jak zabezpieczyć import kluczowych surowców poprzez ustanowienie bardziej sprawiedliwych warunków handlu z krajami globalnego Południa w czasach rosnącej rywalizacji geopolitycznej? Jak zapewnić, by odbudowa Ukrainy uniknęła pułapki terapii szokowej, neokolonialnej eksploatacji siły roboczej, ziemi i zasobów oraz wynikającego z tego (i być może zbrojnego) sprzeciwu? Czy rosyjska agresja może doprowadzić do bardziej sprawiedliwych - a tym samym - bardziej zrównoważonych relacji na kontynencie i poza nim?

15:15 Konstanty Pilawa, Klub Jagielloński

15:30 Grzegorz Lewicki, Międzynarodowe Towarzystwo Porównawczego Studium Cywilizacji

15:45 Bartłomiej Radziejewski, Nowa Konfederacja Think Zine

16:00 Tomasz Majewski, Uniwersytet Jagielloński

16:15 dyskusja panelowa

Prowadzenie: Maria Libura, Polska Sieć Ekonomii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

DZIEŃ II (2 grudnia 2023 r.)

10:00 Wykład inauguracyjny: Na jakich warunkach możliwa jest harmonia między polityką a wiarą?

Hanna Suchocka, Honorowa Przewodnicząca Komisji Weneckiej

IV COMMUNITAS I KOMUNIA: POZA NATURALIZM?

wszystkie stworzenia materialnego wszechświata odnajdują swoje prawdziwe znaczenie we Wcielonym Słowie, ponieważ Syn Boży włączył w swoją osobę część materialnego świata, zasiewając w nim ziarno ostatecznej przemiany.

Laudato si', 235

Jakie są drogi wyjścia z naturalizmu, który traktuje materię, a nawet ludzkie ciała, jako surowiec jednorazowego użytku?

Czy istnieją drogi wyjścia z naturalizmu, które nie oddzielają ludzkiego umysłu od rozumu-logosu?

Jak można traktować znaki materii i ciała, jak można zrekonstruować technologię i przemysłu wspólnotę w świetle sakramentalnego podejścia do rzeczywistości, w którym: "stworzenie jest projektowane ku przebóstwieniu, ku świętej uczcie weselnej, ku zjednoczeniu z samym Stwórcą" (Benedykt XVI, cytowany w *Laudato si'*, 236).

10:20 Agata Bielik-Robson, Uniwersytet w Nottingham

10:35 John Milbank, Uniwersytet w Nottingham

10:50 Conor Cunningham, kierownik Centrum Teologii i Filozofii Uniwersytetu w Nottingham

11:05 Alison Milbank, Uniwersytet w Nottingham

11:20 Adrian Pabst, zastępca dyrektora Krajowego Instytutu Badań Ekonomicznych i Społecznych

11:35-12:10 Panel dyskusyjny

Prowadzenie: Piotr Popiołek

12:10-12:30 przerwa kawowa

12:30 V PRACA W HARMONII

"Człowiek - kapłan nieświadomy i niedojrzały" - mówił artysta, rzemieślnik i myśliciel C. K. Norwid. mówił artysta, rzemieślnik i myśliciel C.K. Norwid, wyznaczając linię polskiej filozofii pracy sięgającą Jana Pawła II i jego *"Laborem exercens"*; encykliki uniwersalizującej doświadczenie *"Solidarności"* - jednocześnie związku zawodowego, ruchu społecznego i duchowego powstania. Ten kierunek myślenia postrzega każde ludzkie działanie jako mające wymiar sakramentalny, przyczyniający się do procesu rozpadu lub pojednania Boga i stworzonego przez Niego świata.

Jednak polska filozofia (czy, powiedzmy, teologia) pracy dobrze rozumiała, że kapłaństwo to jest wciąż nieświadome i niedojrzałe: pracujący ludzie mogą łatwo zagubić się w pracy i strukturach, które praca buduje.

Czy praca może być "naturalną modlitwą duszy", miejscem uwagi i twórczego spokoju, a nie uustanną motywacją i stresem redukowanym (tymczasowo) przez błędne koło zewnętrznych

rozpraszaczy wyczerpujących zasoby uwagi. Jak możemy myśleć o pracy, która gromadzi i kultywuje oznaki harmonii w swoim naturalnym i ludzkim otoczeniu oraz o instytucjach, które taka praca mogłaby budować i zamieszkiwać? Lub (używając terminów zaczerpniętych z innego słownika), jak myśleć o pracy i technologiach, które skutecznie przeciwdziałają siłom automatycznej algorytmizacji, siłom powodującym utratę kulturowej i naturalnej bioróżnorodności świata życia i proletaryzującym pracownika?

12:30 Luigino Bruni, LUMSA

12:50 Jonathan Cruddas, poseł, autor książki "Godność pracy"

13:05 Jarosław Niemiec, górnik, Związek Zawodowy "Przeróbka" w Bogdance

13:20 Marek Rymśza, Uniwersytet Warszawski, Przewodniczący Rady do Spraw Społecznych przy Prezydencie RP

13:35 Tomasz Herbich, Teologia Polityczna

13:50-14:30 dyskusja panelowa

Prowadzenie: Jarema Piekutowski, Nowa Konfederacja

14:30-15:30 lunch

VI HORROR i HARMONIA: TEOLOGIA W CZASACH WOJNY

15:30 Agata Bielik-Robson, Uniwersytet w Nottingham

15:45 Sebastian Milbank, The Critic Magazine

16:00 Adrian Pabst, zastępca dyrektora Krajowego Instytutu Badań Ekonomicznych i Społecznych

16:15-16:45 dyskusja panelowa

Prowadzenie: Tomasz Herbich, Teologia Polityczna

PODSUMOWANIE: HARMONIJNE PRZYWÓDZTWO?

16:45 Przemysław Radwan w rozmowie z Michałem Łuczewskim (TBC)